Б.Одбаатар-ДХИС-ийн *Удирдлагын академийн*
Цагдаагийн удирдлага, стратеги
Профессорын багийн профессор, доктор,,
цагдаагийн хурандаа
М.Хүдэрбаатар-ДХИС-ийн *Удирдлагын академийн 8032 дугаар*
дамжааны магистрант,
цагдаагийн дэд хурандаа

ЦАГДААГИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ДОТООД АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ, ТҮҮНИЙ ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ, ХАМААРАХ ХҮЧИН ЗҮЙЛ

Монгол Улсын Их Хурлын 2010 оны 48 дугаар тогтоолоор баталсан Монгол Улсын үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалын 3.3. дахь хэсэгт дотоод аюулгүй байдлын талаар авч үзэн “Хүний эрх, эрх чөлөөг хангаж, үндсэн хуульт байгууллыг бататгаж, хууль дээдлэх ёс, Монгол төрийн залгамж чанар, үндэсний эв нэгдлийг сахин дээдэлж, төрийн удирдлагыг бэхжүүлж, улс төрийн нам, иргэний нийгмийн байгууллага, чөлөөт хэвлэл мэдээллийн төлөвшлийг дэмжиж, нийгмийн дэг журам, тогтвортой байдлыг хангах нь дотоод аюулгүй байдлын үндэс мөн” тодорхойлсон. Тэгвэл иргэдийн амгалан тайван, айх аюулгүй аж төрөх, ажиллаж хөдөлмөрлөх нөхцөлийг бүрдүүлж гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийтийн хэв журам хамгаалах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах нь цагдаагийн байгууллагын хуулиар хүлээсэн чиг үүрэг юм.

Үндэсний аюулгүй байдлыг систем гэж үзвэл цагдаагийн байгууллагын дотоод аюулгүй байдал түүний бүрэлдхүүн хэсэг гэж ойлгож болно. Цагдаагийн байгууллага хуулиар хүлээсэн үүргээ хэрэгжүүлэх чадавхаас үндэсний аюулгүй байдал шууд хамааралтай. Улмаар энэхүү чадавхад нөлөөлөх сөрөг хүчин зүйлийг “аюул занал” хэмээн үзэх жишиг хандлага байна.

Сөрөг хүчин зүйлийг эх сурвалжаар нь гадаад ба дотоод орчны гэж ангилна.

Тэгвэл цагдаагийн байгууллагын аюулгүй байдалд гадаад орчны зүгээс нөлөөлөх хүчин зүйлийг дараах байдлаар тодорхойлж болно. Үүнд:

> Улс төр, нийгмийн тогворгүй байдал;

> Эдийн засгийн хөгжлийн түвшин баяг ядуугийн ялгаа;

> Иргэд, хуулийн этгээдээс явуулж байгаа хууль бус үйл ажиллагаа;

> Гэмт хэрэг, зөрчлийн гаралт, нийгмийн сөрөг үзэгдэлүүд;

> Олон нийт, иргэдийн цагдаад итгэх итгэл, нэр хүнд;

> Цагдаагийн алба хаагчийн эрх зүйн баталгаа хангалтгүй байх зэрэг нь гадаад орчны зүгээс нөлөөлж буй хүчин зүйл юм.

> Цагдаагийн байгууллагын аюулгүй байдалд дотоод орчны зүгээс нөлөөлөх хүчин зүйлд:

> Алба хаагчийн сахилга харицлага сул, гэмт хэрэг зөрчилд орох

> Хүний нөөцийн сонгох, томилох, сургаж дадлагажуулахад алдаа гарах

> Удирдах ажилтны манлайлал, хяналт сул байх нь сөрөг нөлөөтэй.

Цагдаагийн төв байгууллагын удирдлагаас дотоод аюулгүй байдлын асуудалд онцгой анхаарч Цагдаагийн ерөнхий газрын даргын 2010 оны 351 дүгээр тушаалаар (код 113) анх удаа дотоод аюулгүй байдлыг хангах эрх зүйн орчинг бүрдүүлж, үүгээр нэр томьёог тодорхойлох, аюулгүй байдлыг хангах ерөнхий чиглэлийг тогтоосон Үүнд:

Цагдаагийн байгууллагын дотоодын аюулгүй байдал - хуулиар хүлээсэн гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийтийн хэв журам сахиулах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах бусад чиг үүргийг гадаад, дотоод орчны нөлөөлөх хүчин зүйлээс үл хамааран үйл ажиллагаагаа хэвийн явуулах нөхцөл бололцоогоор хангагдсан байдал;

Цагдаагийн байгууллагын дотоодын аюулгүй байдлыг хангах - цагдаагийн байгууллагын хэвийн үйл ажиллагаанд гадаад, дотоод орчны сөрөг хүчин зүйлс нөлөөлөхөөс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох, учруулж буй хор уршгийг саармагжуулахад чиглэсэн удирдлага, зохион байгуулалт, биет болон инженер техникийн арга хэмжээний цогц гэж тодорхойлжээ.

Цагдаагийн байгууллагын дотоод аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагаа, түүний удирдлага, зохион байгуулалт дараах чиглэлээр хэрэгжиж байна. Үүнд:

Нэг. Хүний нөөцийн аюулгүй байдал. Хүний нөөцийн аюулгүй байдал гэдэг нь цагдаа, дотоодын цэргийн байгууллагад анх ажиллах иргэнийг судлах, шилж сонгох, ажлын байранд томилох, сургах, дэвшүүлэх, алба хаагчийн ёс зүйг төлөвшүүлэх, хүний нөөцийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн удирдлага, зохион байгуулалтын үйл ажиллагаа юм.

Цагдаагийн ерөнхий газрын даргын 2015 оны 03 сарын 20-ны өдрийн б/164 дугаар тушаалаар баталсан “Цагдаагийн байгууллагын хүний нөөцийн бодлогын баримт бичиг”-т цагдаагийн байгууллагын хүний нөөцийн бодлогын эрхэм зорилго, тэргүүлэх чиглэл, түүнчлэн хүний нөөцийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд гадаад болон дотоод орчны зүгээс нөлөөлөх давуу ба сул тал, боломж ба учирч болох эрсдэл зэргийг тодорхойлсон.

Цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагаанд тулгарч болзошгүй эрсдэлд гадаад орчны зүгээс “төр, бизнесийн бүлэглэлийн нэгдэл улс төрийн нам, эвсэлийн хүрээнд бий болж эрх мэдлийн төлөөх өрсөлдөөн, улс төрийн томилгоо нь цагдаагийн байгууллагын удирдлагын үйл ажиллагаанд нөлөөлж, улмаар бие даасан, хараат бус байдал алдагдах эрсдэл” үүсэх аюул байгааг тогтоосон байна.

Нөгөө талаар цагдаагийн алба хаагчдаас үйлдсэн гэмт хэргийн статистик судалгаагаар 2015-2020 онд 326 алба хаагч 291 гэмт хэрэгт холбогдон шалгагдсан нь жилд дунджаар 58,2 сард 4,8 гэмт хэрэгт шалгагдсан байна. Мөн дээрхи хугацаанд давхардсан тоогоор 10061 цагдаагийн алба хаагч 10017 сахилгын зөрчил гаргаж шалгагдсан нь жилд дунджаар 2003, сард 167,

өдөрт 5,5 алба хаагч сахилгын зөрчил гаргасан байна. Цагдаагийн алба хаагчдаас гэмт хэрэг, эрх зүйн зөрчилд холбогдох нь нэг талаас алба хаагчийн өөрийн ёс зүй, мэдлэг, ур чадвар сул байгаатай холбоотой боловч, нөгөө талаас анхан болон дунд шатны удирдах албан тушаалтны манлайлал, тэдний удирдан чиглүүлэх арга барил, гүйцэтгэлийн хяналт сул байгаатай шууд холбоотой гэж үзэхээс өөр аргагүй.

Эндээс дүгнэхэд шат шатны удирдах ажилтны үүрэг хариуцлагыг дээшлүүлэх, тэднийг бэлтгэх, сургах, томилоход бодлогоор хандах шаардлага бий болсон нь харагдаж байна. Иймд цагдаа, дотоодын цэргийн байгууллагад орчин үеийн менежментийн чиг хандлага, удирдлагын шилдэг арга барилыг нэвтрүүлэх замаар алба хаагч, шат шатны удирдах ажилтныг бэлтгэх, сургах, тэдний мэргэжлийн болон зохион байгуулах ур чадварыг хөгжүүлэх, манлайлалыг дээшлүүлэх зайлшгүй шаардлага бий болоод байна.

Иймд цагдаа, дотоодын цэргийн байгууллагад орчин үеийн менежментийн чиг хандлага, удирдлагын шилдэг арга барилыг нэвтрүүлэх замаар алба хаагч, шат шатны удирдах албан тушаалтныг бэлтгэх, тэднийг сургах, давтан сургах, мэргэшүүлэх сургалтын тогтолцоог боловсронгуй болгох, сургалтын болон хичээлийн хөтөлбөрийг эрэлт, хэрэгцээнд нийцүүлэн сайжруулах зайлшгүй хэрэгцээ шаардлага ч үүссэн байна.

Хоёр. Алба хаагчийн аюулгүй байдал. Алба хаагчийн аюулгүй байдлыг хангах үндсэн нөхцөл байдлын дараах ангилал, бүлэгт авч үзэж болно.

Алба хаагчийн хууль, эрх зүйн аюулгүй байдал. Алба хаагчийн аюулгүй байдлын үндсэн суурь ойлголт бөгөөд үүнд тэдний эрүүл мэнд, эдийн засгийн хараат бус байдал болох цалин хөлс, тэтгэвэр тэтгэмжийн баталгаа, хөдөлмөрлөх таатай нөхцөл боломж, хөдөлмөрийн аюулгүй үйл ажиллагааны хамгаалалт, сэтгэл санаа бие, эрүүл мэндийн аюулгүй байдал хэрхэн хангагдсан буюу албан үүргээ гүйцэтгэж байгаад болон гүйцэтгэсэнтэй нь холбогдуулан халдсан, хохирол учруулсан тохиолдолд хэрхэн хамгаалах, учирсан хохирлыг барагдуулах, гэмт халдлагаас урьдчилан сэргийлэх гэх мэт олон асуудлыг хууль эрх зүйн актанд тусгасаныг тал бүрээс нь судлан үнэлэлт өгөх тухай асуудал багтана. Цагдаагийн төв байгууллага Цагдаагийн албаны хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.1.3. дахь хэсэгт зааснаар цагдаагийн байгууллага, алба хаагчийн үйл ажиллагаанд хяналт тавьж, алба хаагч, ажилтан гэмт хэрэг, зөрчил үйлдэх, ёс зүй, сахилгын зөрчил гаргахаас урьдчилан сэргийлж, шалтгаан, нөхцөлийг арилгах арга хэмжээ авах, цагдаагийн албаны дотоод хяналт-аюулгүй байдлыг хангах үүрэгтэй бол, нутаг дэвсгэр харицсан цагдаагийн байгууллага мөн хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.1.5 дах хэсэгт зааснаар байгууллага, алба хаагч, ажилтны аюулгүй байдлыг хангах, тэдний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах үүрэгтэй

Алба хаагчийн эдийн засгийн аюулгүй байдал. Өнөөдөр цагдаагийн алба хаагч хуулиар хүлээсэн албан үүргээ хэрэгжүүлэх явцдаа эдийн засгийн хараат бус байдал хангагдаагүй нөхцөлд бусдын эрх ашигт нийцсэн хууль бус шийдвэр гаргаж болзошгүй байгаа нь өөрөө аюултай нөхцөл байдлыг үүсгэж байгаа юм. Ер нь цагдаагийн алба хаагчийн эдийн засгийн аюулгүй байдлыг

дотор нь үндсэн хоёр хэсэгт системчлэн тухай бүрт нь шалгуур үзүүлэлт тогтоон авч үзэх боломжтой:

1. Алба хаагчийн эдийн засгийн аюулгүй байдлыг хангах шалгуур үзүүлэлт;

2. Үйл ажиллагаа явуулах нөхцөл боломжийг бүрдүүлж буй эдийн засгийн шалгуур үзүүлэлт.

Дээрх хоёр чиглэлийн шалгуур үзүүлэлт нь хэдийгээр тус тусдаа ойлголт мэт боловч аль нэгийг нь бүрэн хангахгүйгээр тэдний эдийн засгийн аюулгүй байдлыг баталгаатай хэмжээнд хангасан гэж үзэх нь өөрөө учир дутагдалтай.

Алба хаагчийн эдийн засгийн аюулгүй байдлыг хангах шалгуур үзүүлэлтэнд түүнд төрөөс өгч байгаа цалин хөлс, бусад нэмэгдэл байгууллагын зүгээс өгч буй эдийн засгийн тусламж дэмжлэг зэрэг хувь хүний амьдралд шууд нөлөөлж буй материаллаг зүйлийг оруулж болно. Цалин хөлс, нэмэгдэл ажилласан жилээс хамааран ялгавартай байдаг. Харин байгууллагаас өгч буй тусламж дэмжлэгт алба хаагчиддаа зориулж орон сууц барих, байгууллага, төрийн зардлаар гадаад, дотоодын мэргэжлийн сургалтанд хамрагдах зэрэг тусламж, дэмжлэг явуулсаар байгаа нь тэдний эдийн засгийн баталгааг хангахад зохих үр дүнгээ өгч байна.

Үйл ажиллагаа явуулах нөхцөл боломжийг бүрдүүлж буй эдийн засгийн шалгуур үзүүлэлтэд хуульд заасан хэрэгжүүлэхэд гарч буй зардлыг төрөөс хэрхэн хангаж байгаа, түүний хүртээмжийн тухай асуудал багтана.

Сэтгэл зүйн аюулгүй байдал. Ажлын ачааллалаас алба хаагч сэтгэл санааны хувьд стресст орох, уур бухимдалтай болох, ажлын бүтээмж буурах болон гэр бүлдээ анхаарал халамж тавих байдал сулрах зэрэг байдлаар сэтгэл зүйн өөрчлөлтүүд гарсаар байна. Энэ нь нэг талаас алба хаагчийг бэлтгэхдээ мэргэжлийн чиглэлийн хичээлээр мэргэшүүлэн бэлтгэж, харин сэтгэл зүйн хувьд өөрт болон бусдад учирсан стресс, сэтгэл санааны дарамт, бухимдлыг хэрхэн гаргах талаар зааж сургадаггүй зөвхөн хувь хүний хүмүүжил, ажлын туршлагаараа л сэтгэл зүйн асуудлаа шийдвэрлэсээр өдийг хүрсэнтэй холбоотой. Мөн алба хаагчийн сэтгэл санааны бухимдал, стрессийг зөвөөр гаргах нөхцөл боломж хараахан бүрдээгүй байна.

Алба хаагчид сэтгэл зүйн засал, зөвлөгөө өгөх талаар тодорхойлсон боловч хэрэгжихгүй байгаа нь үндсэн чигүүргээ шуурхай явуулахад үйл ажиллагаагаа чиглүүлж алба хаагчийн аюулгүй байдлыг хангахад төдийлөн анхаарал хандуулахгүй байгаагийн нэг жишээ юм.

Бие, эрүүл мэндийн аюулгүй байдал. Ажлын ачаалал ихтэйгээс болоод хүний амарч, ажиллах цаг, хооллох дэглэм алдагдаж биед өвчин үүсэх үндсэн нөхцөл болж байна. Иймд алба хаагчийн бие бялдрыг хөгжүүлэхэд тусгай хөтөлбөрт үйл ажиллагаа явуулах нь нэг талаас эрүүл мэндийг анхаарч байгаа төдийгүй нөгөө талаас бие бялдрын аюулгүй байдлыг хангаж байгаа хэлбэр юм.

Энэ талаар ч мөн хууль эрх зүйн орчныг бүрдүүлсэн бөгөөд “Цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагааны журам”-ын 932 дугаар зүйлийн 932.2.1. дэх хэсэгт:

> алба хаагчийн тухайн жилийн эмчилгээний төлбөрийн хэмжээнээс давсан хэсэг болон магадлан итгэмжлэл бүхий эмнэлгийн байгууллагын шийдвэрээр гадаад улсын эмнэлгийн байгууллагад эмчлүүлэх зайлшгүй шаардлага гарсан тохиолдолд эмнэлгийн байгууллагын дүгнэлт, холбогдох бусад баримтыг үндэслэн эмчилгээний зардлын 60-аас доошгүй хувийг;

> алба хаагч биеийн эрүүл мэндийн байдлын улмаас 1 жилээс дээш хугацаагаар албан ажлаа хийхгүйгээр эмчлүүлж, сувилуулах шаардлагатай болсон, цагдаагийн байгууллагын шийдвэрээр *(захиалгаар)* гурван сараас дээш хугацааны сургалтаар *(шинэ дадлага, туршлага эзэмших сургалтыг оролцуулан)* бэлтгэгдэх болсон, цэргийн алба хаах болсон, Гэрч, хохирогчийг хамгаалах тухай хуулийн дагуу хамгаалалтын арга хэмжээнд хамрагдсан тохиолдолд 3 сар хүртэлх цалинтай тэнцэх хэмжээний мөнгөн тусламжийг олгож болно гэж заасан байна.

Үйл ажиллагааны аюулгүй байдал. Үйл ажиллагааны буюу хөдөлмөрийн аюулгүй байдал гэж хөдөлмөрлөх явцад хүний эрүүл мэнд, хөдөлмөрлөх чадварт үйлдвэрлэлийн аюултай, хортой хүчин зүйлийн нөлөөллийн түвшин нь эрүүл ахуйн зөвшөөрөгдсөн хэмжээнээс хэтрээгүй байхыг хэлнэ” гэж хуульчилсан байх бөгөөд цагдаагийн алба хаагч нь төрд алба хааж хөдөлмөрлөж буй субьектынхээ хувьд хамгаалуулсан байх нь ойлгомжтой.

Цагдаагийн байгууллагын эрсдлийн үнэлгээний 2019, 2020 оны тайланд цагдаагийн алба хаагч албан үүрэг гүйцэтгэж байхдаа гүтгүүлэх, доромжлуулах, хүчирхийлэл, заналхийлэлд өртөх эрсдэл “5” буюу өндөр үнэлгээтэй гарч, цагдаагийн байгууллага дахь эрсдэл бүхий ажлын байрны жагсаалтыг Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн яамд хүргүүлсэн байна.

Хөдөлмөрийн сайдын 2015 оны А/223 дугаарын тушаалын хавсралтын 1.4. дэх хэсэгт “Ажлын байрны хөдөлмөрийн нөхцөлийн үнэлгээ хийхэд Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хууль, Стандартчилал, тохиролын үнэлгээний тухай хууль, “Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, үйлдвэрлэлийн эрүүл ахуй, хөдөлмөрийн нөхцөл, түүний ангилал, хүчин зүйл, хөдөлмөрийн нөхцлийн үнэлгээ MNS 5080:2001” стандарт, “Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэнд. Хөдөлмөрийн эрүүл ахуй. Ажлын байрны орчин., Эрүүл ахуйн шаардлага MNS 4990:2015” стандартыг мөрдлөг болгоно” гэж тогтоожээ. Эдгээр стандарт шаардлагад ажиллах орчны халуун дулаан, гэрэлтүүлэг, хэт өндөр дуу чимээ, агаарын орчны хорт бодисын зөвшөөрөгдөх хэмжээ, сэтгэл зүй, физилиогийн хүчин зүйлээр нь ангилж хөдөлмөрийн тохиромжтой, зөвшөөрөгдсөн, хортой аюултай түвшинд хуваан үзсэн байна. Гэтэл цагдаагийн алба хаагч олон нөхцөл байдалд явагддаг тул дээрх төрөл, түвшний аль нэгэнд шууд хамааруулан үзэх боломжгүй байгаа нь хөдөлмөрийн аюулгүй байдлыг хангахад төвөгтэй нөхцөл байдлыг үүсгэж байна.

Гурав. Мэдээллийн аюулгүй байдал. Мэдээллийн аюулгүй байдлыг хангах нь төр, байгууллагын нууц алдагдвал байгууллагын үйл ажиллагаанд сөргөөр нөлөөлж, улмаар хүний нэр төр, алдар хүндэд халдаж болзошгүй мэдээ, сэлт, биет зүйлийг хамгаалахад чиглэсэн үйл ажиллагаа юм.

Цагдаагийн албаны тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.6. дах хэсэг "цагдаагийн байгууллага харьяандаа чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай мэргэшсэн нэгж, мэдээлэл нэгтгэн боловсруулах, судалгаа, сургалт дадлагын, албаны зэвсэг, тусгай хэрэгсэл, тусгай зориулалтын техник хэрэгслийн чанар стандартыг судлан тогтоох лаборатори болон инженер техник, засвар үйлчилгээ, үйлдвэрлэл, санхүү, хангалт, спорт, соён гэгээрүүлэх, мэдээллийн технологи, аюулгүй байдал хариуцсан нэгжтэй байж болно" гэж заажээ. Мөн хуулийн 61 дүгээр зүйлийн 61.1 дахь хэсэгт зааснаар "Цагдаагийн байгууллага доор дурдсан тоо бүртгэл хөтөлж, мэдээллийн сан үүсгэн, үйл ажиллагаандаа ашиглана" гэж заасан бөгөөд одоо нийт 21 төрлийн мэдээллийн сан ашиглан, уг сангийн мэдээллийн аюулгүй байдлыг хангах үүрэгтэй ажиллаж байна.

Цагдаагийн байгууллага мэдээлэл, технологийн хөгжлөөс хоцрохгүй, шинэ техник, технологийг нэвтрүүлэх, мэдээллийн технологийн аюулгүй байдлыг хангах талаар нэлээд ажлыг зохион байгуулсан. Цагдаагийн байгуллагын мэдээллийн систем нь бодлого, стратеги, хүний нөөц, програм хангамж, өгөгдлийн сан, техник хангамж гэсэн үндсэн хэсгээс бүрдэж байна. Цагдаагийн байгууллагын мэдээллийн систем, өгөгдлийн сангийн серюерүүд, сүлжээний төхөөрөмжүүдийг нөөц тэжээлийн системд холбож серверүүдийн найдвартай, аюулгүй ажиллагаа сайжирч байна. Мөн мэдээллийн аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор албаны хэрэгцээнд ашиглаж байгаа компьютеруудыг нууц код, паспорттой болгож хэвшсэн ч ашиглалтын талаархи бүртгэлийг дутуу хөтөлж үйл ажиллагаа жигдрээгүй дутагдал байсаар байна.

Дөрөв. Санхүү /төсвийн хөрөнгө/-гийн аюулгүй байдал. Санхүүгийн аюулгүй байдлыг хангах нь төсвийн хөрөнгийн хадгалалт, хамгаалалт, түүнийг зориулалтын бусаар зарцуулах, ашиглах, завших, үрэгдүүлэхээс сэргийлэхэд чиглэсэн удирдлага, зохион байгуулалтын үйл ажиллагаа юм.

Цагдаа, дотоодын цэргийн байгууллагын дотоод аюулгүй байдлыг хангах орон тооны бус ажлын хэсэг байгууллагынхаа төсвийн болон мөнгөн хөрөнгө, эд зүй, үнэт цаасны зарцуулалтын тооцоонд сар бүр тогтмол хяналт тавьж, гэнэтийн тооллого явуулан зөрчил, дутагдал илэрвэл засах ажлыг зохион байгуулж санхүүтийн аюулгүй байдлыг хангах чиглэлээр тодорхой ажлуудыг явуулж байна. Тухайлбал, нийслэлийн цагдаагийн газрын дотоод аюулгүй байдлыг хангах орон тооны бус ажлын хэсгээс дүүргүүдийн цагдаагийн газар, хэлтсийн санхүүгийн үйл ажиллагаанд тогтмол шалгалт хийж эрүүлжүүлэгдсэн хүмүүсийн төлбөр, үнэт цаасны тооцоог цаг тухайд нь хийдэггүй, дэлгэрэнгүй бүртгэл хөтөлдөггүй, дотоод ажлын уялдаа холбоо, хяналт шалгалт сул байгаа зэрэг зөрчлийг удаа дараа илрүүлэн холбогдох арга хэмжээг авч хэрэгжүүлсээр байна.

Тав. Галт зэвсэг, тусгай хэрэгслийн аюулгүй байдал. Цагдаа, дотоодын цэргийн байгууллагаас галт зэвсэг, тусгай хэрэгслийн аюулгүй байдлыг хангах, ашиглах, хадгалах, алдаж үрэгдэхээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэн ажилладаг. Түүнчлэн аюулгүй ажиллагааны зааврын дагуу галт зэвсэг, тусгай хэрэгслийн гэнэтийн тооллогыг тогтмол хийж, галт зэвсэгтэй харьцах бүрт алба хаагчдыг аюулгүй ажиллагааны дүрэмтэй танилцуулж, гарын үсэг зуруулж хүлээлцэх, хүлээн авч байгаа үйл ажиллагаанд тогтмол хяналт тавин албан үүргээ хэрэгжүүлдэг. Цагдаагийн ерөнхий газрын 2015 оны 09 дүгээр сарын 10-ны өдрийн А/66 дугаар тушаалаар ‘Галт зэвсэг хадгалах, хамгаалах, бүртгэх тавьж олгох, буудлага хийх үйл ажиллагаа журам /код 235/-ыг баталжээ. Журамд зааснаар цагдаагийн байгууллагын хэмжээнд зэвсэг, хэрэглэлийн тооллого, хангалт, зарцуулалтын байдлын талаар нэгдсэн шалгалтыг жил бүр зохион байгуулна. Нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллага, харьяа нэгжийн дарга нь зэвсэг, галт хэрэглэлийн хадгалалт, хамгаалалт, ашиглалт, бүртгэл, тооцооны байдалд биечлэн хяналт тавьж, жилд хоёроос доошгүй удаа нэгдсэн үзлэг, тооллого хийх ба ийнхүү явуулахдаа тухайн нэгжийн даргын тушаалаар тооллогын комисс томилон ажиллуулна.

Албаны бэлэн байдалд ашиглагдаж, хадгалагдаж байгаа зэвсэг, хэрэглэлийн хадгалалт, хамгаалалт, ашиглалтад байгууллага, нэгжийн дарга хяналт тавина. Харуул хамгаалалтад ашиглаж байгаа галт зэвсгийг хариуцсан албан тушаалтан өдөр бүр үзлэг хийнэ. Зэвсэг, хэрэглэл алдсан, үрэгдүүлсэн тохиолдолд байгууллага, нэгжийн дарга ажлын хэсэг томилон, албаны шалгалт явуулж, энэ талаар цагдаагийн төв байгууллагын даргад нэн даруй мэдэгдэж, яаралтай эрэн сурвалжлах ажиллагаа явуулна. Албаны шалгалтын дүнг үндэслэн алдаж үрэгдүүлсэн зэвсэг, хэрэглэлийн үнийг буруутай алба хаагчаар нөхөн төлүүлэх бөгөөд зэвсэг, хэрэглэл алдаж, үрэгдүүлсэн нь гэмт хэргийн шинжтэй бол холбогдох хууль, журмын дагуу харьяалах байгууллагад хандан шалгуулж, шийдвэрлүүлнэ. Харин зэвсгийн эд анги, дагалдах хэрэгсэл, дуран-гэрэллэг хараа хэрэгслийг сольсон, алдаж үрэгдүүлсэн, эвдэж гэмтээсэн, ашиглах боломжгүй болгосон тохиолдолд буруутай алба хаагчаар үнийг нөхөн төлүүлж, сахилгын арга хэмжээ ногдуулан холбогдох материалыг тооллогын бүртгэлд хавсарган, дуран-гэрэллэг хараа хэрэгслийг түүнтэй адил хүчин чадал бүхий дуран-гэрэллэг хараа хэрэгслээр нөхөн төлүүлнэ.

Өнөөдрийг хүртэл цагдаа, дотоодын цэргийн байгууллагын хэмжээнд галт зэвсэгтэй холбоотой анхаарал татахуйц хэмжээний зөрчил илрээгүй байнгын хяналтыг тавьж аюулгүй ажиллагааг хангах нь чухал.

Зургаа. Барилга байгууламж (обьект)-ын аюулгүй байдал. Энд байгууллагын барилга байгууламжийг гадны гэмт халдлага болон гэнэтийн аюул, осол, байгалийн гамшигт үзэгдэл, алба хаагчийн санамсар болгоомжгүй байдлаас үүсэж бий болох хор уршгаас урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох, нэгэнт бий болсон аюул заналыг хохирол багатай даван туулахад чиглэсэн нэгдсэн бодлого, харилцан уялдаатай ажиллагааны удирдлага, зохион байгуулалт бүхий цогц арга хэмжээ юм. Төв, нутаг дэвсгэрийн цагдаа,

дотоодын цэргийн нэгж, байгууллагаас барилга байгууламжийн аюулгүй байдлыг хангах үүднээс учирч болох аюулын үед гадагш гарах аваарын гарцуудын нэвтрэх схем, самбарыг шинэчлэн давхар бүрт ил харагдахуйц байрлалд байруулан, онцгой байдлын байгууллагаар галын аюулгүй байдлын дүгнэлт гаргуулах, камерийн хяналтын системийг бүрэн нэвтрүүлэн зохих арга хэмжээг хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

Барилга байгууламж (обьект)-ын аюулгүй байдлыг хангах нь байгууллагын дотоод аюулгүй байдлын гол шалгуурын нэг бөгөөд үүнд ажлын байранд бий болох аливаа эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх нь хамгийн чухал.

Ажлын байрны эрсдлийг урьдчилан харж, эрсдлийн үнэлгээг хийснээр албан үүрэг, ажлаа гүйцэтгэхтэй холбоотой аюул, ослоос урьдчилан сэргийлэх сэргийлэх боломжийг олж авдаг. Ажлын байрны эрсдлийг албан ёсоор үнэлснээр тодорхой үр ашиг хүртэж болох ба ажлын байрны эрсдлийн үнэлгээг заавал төвөгтэй байдлаар хийх албагүй бөгөөд гагцхүү бэртэл гэмтэл, өвчин эмгэгээс урьдчилан сэргийлэхийн тулд ажлын байран дахь аюул ослыг шударгаар харах нь чухал. Энэ нь ажлын доголдлыг багасгах, даатгалын хураамжийг бууруулах, хуулийн заалт шаардлагыг бүрэн хэрэгжүүлэх, төсөв, санхүүг үр ашигтай зарцуулах боломжийг бий болгодог.

Ажлын байрны эрсдлийг тодорхойлоход дараах асуудалд зайлшгүй анхаарал хандуулах ёстой. Үүнд:

- Ажлын байран дахь аюул ослыг тодорхойлох;
- Аюул осолд хэн, хэрхэн өртөж болохыг анхаарах;
- Болзошгүй аюул, ослыг үнэлэх;
- Ажлын байрны аюул ослыг арилгах аргыг тодорхойлох;
- Эрдслийн үнэлгээний үр дүнг тооцохб

Мэдээж дээрхи хүчин зүйлс бүрэн хэмжээнд хангагдсан нөхцөлд ямар ч ажлын бүтээмж өндөр байхаас гадна алба хаагч, ажилтан сэтгэл ханамжийн хувьд ая тухтай таатай орчин нөхцөлд ажиллаж, бүтээмж ч өндөр байдаг. Ийм орчин нөхцлийг бүрдүүлэх нь цагдаагийн байгууллагын нэн тэргүүний зорилго байхаас гадна дээрхи элементүүд цогц байдлаар бүрдсэн үед сая ажиллах орчин нөхцөл зохих хангагдсан гэж үзэхэд хүрнэ.

Эндээс дүгнэхэд ажлын байр аюулгүй байдлын хувьд ч эрүүл ахуй, хангамжийн талаасаа ч бүрэн төгс хэмжээнд хангагдсан байх нь онолын хувьд харьцангүй ойлголт бөгөөд гагцхүү ажиллах бүхий л боломж нөхцлөөр хангахад чиглэсэн үйл ажиллагааг цаг үргэлж явуулж байх нь цагдаагийн байгууллагын удирдлагын салшгүй нэг хэсэг байх учиртай.

Ашигласан эх сурвалж.

1. *Байгууллагын нууцын птухай хууль.* 1995 оны 05 дугаар сарын 16-ны өдөр Улсын Их Хурлаас баталсан. Цахим эх сурвалж, холбоос: https://wwwJegalinfo.mn/law/details/102

2. *Цагдаaагийн албаны тухай хуулъ /шинэчилсэн найруулга/* Монгол Улсын Их хурлаас 2017 оны 2 дугаар сарын 9-ны өдөр баталсан. Цахим эх сурвалж, холбоос: http://www.legalinfo.mn/law/details/12469

3. *Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль.* 2008 оны 5 дугаар сарын 22-ны өдөр Монгол Улсын Их Хурлаас баталсан. Цахим эх сурвалж, холбоос: http://www.legalinfo.mn/law/details/564

4. *Хөдөлмөрийн тухай хуулъ.* 1999 оны 5 дугаар сарын 19-ний өдөр Улсын Их Хурлаар баталсан. Цахим эх сурвалж, холбоос: http://www.legalinfo.mn/law/details/565

5. *Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлыг үзэл баримтлал.* Монгол Улсын Их Хурлын 2010 оны 7 дугаар сарын 15-ны өдрийн 48 тоот тогтоолоор баталсан: Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн албан ёсны цахим сайт. холбоос: http://www.nsc.gov.mn/?q=ns-concept

6. *Цагдаагийн ерөнхий газар.* Цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагааны код журам. - УБ., 2019. 1047 хуудас.

7. *Цагдаагийн ерөнхий газрын даргын 2015 оны 03 дугаар сарын 20-ны өдрийн 6/169 тушаал.* Хүний нөөцийн бодлогын баримт бичиг.

8. *Цагдаагийн ерөнхий газар.* Цагдаагийн алба хаагчийн ёс зүйн дүрэм. Эх сурвалж, холбоос: http://www.police.gov.mn/

9. *Цагдаагийн ерөнхий газар.* Эрсдэлийн үнэлгээний тайлан. - УБ., 2020.